

МИЛАН ПОЧУЧА*
ДАЛИБОР КРСТИНИЋ**
Правни факултет за привреду и правосуђе
Нови Сад

УДК 351.77:316.356.4
Оригиналан научни рад
Примљен: 20.08.2020
Одобрен: 10.09.2020
Страна: 167-178

ЗНАЧАЈ ФУНКЦИОНАЛНЕ И ОДГОВОРНЕ ПОРОДИЦЕ ЗА ВРЕМЕ ПАНДЕМИЈЕ COVID-19

Сажетак: У оквиру рада биће разматране и анализирани кључне промене које је изазвала пандемија COVID-19, изазваног новим вирусом SARS-Cov-2, а које су имале утицаја на породицу и њено функционисање у новонасталој ванредној ситуацији. У првом делу рада аутори анализирају институт породице, која представља највитаљнију друштвену институцију, као и карактеристике функционалне и одговорне породице. Затим стављају нагласак на COVID-19, његове карактеристике, начин манифестовања, те дају приказ новонастале ситуације услед широког спектра мера које је донела Влада у циљу сузбијања ширења ове епидемије заразне болести. Нарочито је презентован и анализиран утицај пандемије COVID-19 на породицу, истичући значај функционалне и одговорне породице у новонасталим околностима.

Кључне речи: функционална породица, COVID-19, корона вирус, пандемија, ванредна ситуација

Увод

Породица представља једну од најстаријих друштвених група која је присутна од постанка друштва до данашњих дана и то у свим друштвеним системима (Почуча, Шаркић, 2011: 59). Под породицом се подразумева заједница ужег или ширег круга лица међусобно везаних многобројним везама, а пре свега заједницом живота и сродством, између којих постоје одређена права и обавезе предвиђене правом, обичајем, моралом или религијом и која представља историјски променљиву категорију. На породицу се одувек, а нарочито у време великих друштвених промена, гледало као на тачку ослонаца и веома важно прибежиште за појединца. Ипак, оно што карактерише данашњу породичну реалност јесте снажан притисак брзих, неочекиваних и веома често радикалних промена у разним сферама друштвеног живота (Цвејић Јанчић, 2009:

* pocucabmilan@gmail.com

** krstinicdalibor@yahoo.com

49). Једна од таквих промена јесте пандемија ковида-19. Она је захватила готово све земље света и изазвала снажне рестриктивне реакције у многим државама. Ова пандемија представља највећи друштвени изазов ове генерације претећи да трајно промени живот на који смо навикли (Вјелажас, Filipović, 2020: 383). Околности које је изазвао COVID-19 утичу и на функционална својства породичног система и рефлектују се како на развој породице у целини тако и на њену способност да адекватно функционише у новонасталим околностима. Стање које је изазвао овај вирус – ванредна ситуација – намеће потребу анализе значаја функционалне и одговорне породице, реалну породичну функционалност, као и потребу идентификовања карактеристика пожељних модела функционалности породичног система.

Породица као највитаљнија друштвена институција

Породица се развијала развојем друштва, а имајући у виду њену улогу у репродуктивном ланцу, релевантна је за многе научне дисциплине као што су право, економија, психологија, социологија итд. Стога је тешко дати дефиницију којом би били обухваћени сви односи који су карактеристични за једну породицу, који је дефинишу, као и последице које произилазе из чињенице њеног постојања. Сумирајући све, Почуча (2010: 42) дефинише породицу као „основну јединицу друштва, у којој супружници, деца, ванбрачни партнери и остали сродници, живећи у заједници живота, стварају природне и правом утврђене услове за развој и благостање свих чланова породице, а посебно деце.“ Под налетом индустријализације и урбанизације, као и ширих друштвених промена, код нас се у све већој мери учвршћује индустријски тип породице, са својим прелазним облицима. То је мала, тзв. нуклеарна породица, састављена из породичног језгра или нуклеуса, одакле и потиче назив, коју чине родитељи и њихова деца (Трипковић, 1995: 224). Иако законодавац не дефинише породицу, у својим нормама управо полази од овакве породице. Као подврста нуклеарне породице наводи се једнородитељска породица, у којој живи један родитељ и дете. До овакве породице долази услед многих разлога, као што је развод брака, смрт родитеља, напуштање заједнице итд. Међутим, без обзира на непостојање једног родитеља и ова заједница има све карактеристике породице (Почуча, Шаркић, 2019: 66). С друге стране, у већини традиционалних друштава, нуклеарна породица је била део неке врсте шире мреже сродника. Када блиски рођаци, а не само брачни пар и њихова деца живе или у истом или у блиском и непрекидном узајамном односу реч је о проширеној породици. Проширена породица може да укључи бабе, деде, браћу и њихове жене, сестре и њихове мужеве, тетке и нећаке. Између чланова породице требало би да владају односи поштовања, равноправности и дубоке емотивне везаности иако у пракси често није тако. Што се тиче положаја појединца може се опазити одређена демократизација међуличних односа, која се исказује кроз правну равноправност супружника, повећану запосленост и самосталност жене, а с тим у вези је и њена преоптерећеност.

Давно је речено „каква породица такво и друштво (држава)“ што значи да од стабилности породице зависи и стабилност друштва у целини будући да је породица један од најважнијих стубова друштвеног система. Она представља биолошку подлогу друштва, уз економске и привредне организације које представљају његову материјалну подлогу (Цвејић Јанчић, 2009: 50). Такође, породица је један од главних чинилаца припреме појединаца за преузимање основних друштвених улога у индустријском друштву, посебно са становишта продуженог школовања, спремност на прихватање рутинских активности и усмереност ка слободном времену као уточишту и компензацији за оно што се губи или не добија у сфери рада (Трипковић, 2005: 32).

Породица је та која даје „први печат“ васпитању, социјализацији, образовању и регулисању општих људских вредности и зато има најважнију улогу у формирању и развоју младог човека. Компатибилни функционални односи засновани на љубави, међусобном поверењу и поштовању могу заменити многе друге недостатке укључујући и оне материјалне природе. С друге стране, оно што пракса константно потврђује јесте да ни највеће материјално богатство не може надокнадити највеће породично благо као што су: функционални односи у породици прожети љубављу, поверењем, разумевањем и уважавањем, што породици даје улогу подлоге за формирање личности. Ипак, поред позитивног, породица може имати и негативан утицај на формирање личности уколико је нефункционална и ако родитељи нису у стању да социјализују децу (Пољић, Шкребо, 2017: 173). По мишљењу америчких социолога Пирсонса и Бејлса породица има две основне функције: примарну социјализацију и стабилизацију личности. Примарна социјализација је процес у којем деца уче културне норме друштва у којем су се родила. С обзиром на то да се ово одвија за време првих година детињства, породица представља најважније окружење за развој њихове личности. Стабилизација личности се односи на улогу коју породица има у емоционалном помагању одраслих чланова породице. Међутим, у наглашавању значаја породице у обављању извесних функција Пирсонс и Бејлс занемарују улогу коју имају и неке друге друштвене институције као што су школа, медији, држава. Такође, њихова теорија занемарује породичне облике који се не поклапају са моделом нуклеарне породице (Гиденс, 2007: 189). Одређење сврхе или функције породице условљено је различитим факторима и зависи од циљева које породица себи поставља, као и њене способности да задовољи потребе својих чланова. Њихово одређење, као и одређење породице варира у зависности од трансформације породице, које је константно, као и од личних искустава и професионалне оријентације, што значи да садржај и значење породице варира и зависи од друштвене и научне области у оквиру које се породица проучава.

Породица има васпитно-образовну функцију у смислу васпитања и преношења правила у друштву, док је у савременим условима образовна функција већим делом пренета на друштвене установе, као што су школе и факултети. Поред наведене, породица има и друге функције, као што су биолошко-репродуктивна, психолошко-емотивна, економска, заштитна и социјална. Репродуктивна функција обухвата сексуалну и биолошку компоненту и веома је

важна за саму породицу која се шири, али и за друштво јер утиче на пораст natalитета. Психолошко-емотивна функција јесте функција која се успешно остварује у оквиру породице пружајући психолошко-емотивну подршку, љубав и разумевање, првенствено деци, али и њеним одраслим члановима. Економска функција обухвата производну и потрошачку компоненту. Међутим, данас су одрасли чланови породице по правилу запослени ван породице, те је производна компонента ове функције углавном прешла на друштво, док се потрошачка компонента остварује у свакој породици. Прецизније, све што се заради ван породице, по правилу се троши у њој, тако да је породица данас постала претежно потрошачка јединица. Заштитном функцијом породица штити живот и здравље својих чланова, пружа економску заштиту, а и правну и моралну (Цвејић Јанчић, 2009: 52–54). Социјална функција се огледа кроз преношење вредности, учење и подизање потомака који припадају породици. Ипак, никако није занемарљиво да је развој друштва наметнуо и друге факторе социјализације, као што су школа, медији и интернет, као посебан медиј чије су вредности често у супротности од оних у породици јер промовише интересе потрошачког друштва. Породица је и коректив уколико у њој постоје односи засновани на љубави, заједништву, тј. толеранцији (Почуча, Шаркић, 2019: 66).

Функционална породица

Специфичност функционалне породице огледа се у вишем степену уважавања потреба свих њених чланова. За ову породицу је карактеристичан осећај припадности и солидарности, као и висок степен поштовања индивидуалности. Одлика функционалне породице јесте да одговара развојним потребама својих чланова, да подстиче њихов раст и сазревање, као и да даје подршку у свим фазама како индивидуалног тако и породичног животног циклуса. Оваква породица није статична, напротив, она расте, развија се, мења своју структуру пратећи фазе индивидуалног и породичног развоја. Способност функционалне породице јесте да пронађе начине и решења за конфликте са којима се сусреће. Милутиновић и Зуковић (2008: 427) наводе да се у литератури користе различити термини којима се описују породице које добро функционишу, као на пример, емоционално здраве породице, снажне породице, успешне, срећне, оптималне породице итд. Без обзира на коришћене термине примарно опажање истраживача јесте да чланови породице верују да живе у породици која добро функционише и да су задовољни односима у оквиру исте. Ипак, тежња ка сагледавању функционалности породице захтева разраду димензија које одређују њену функционалност омогућавајући разликовање успешног или неуспешног породичног функционисања.

Функција породице се може посматрати кроз три нивоа: биолошки, економски и психо-социјални, из којих проистичу критеријуми за процену функционалности, као и дисфункционалности породице. Ти критеријуми су: персонално функционисање којим се мери степен задовољства сваког члана местом

и улогом у породици, брачно функционисање које се огледа кроз осећање емотивног и сексуалног задовољства партнера, родитељско функционисање које пружа заштиту, подршку, разумевање, љубав, васпитање и социјализацију деце и социоекономско функционисање којим се успостављају и развијају породичне вредности, економска стабилност и усклађивање са ширим социјалним миљеом (Зуковић, 2008: 115). Поред поменутих критеријума постоје и други модели којима се представља успешна и снажна породица. Међу најпознатијима јесте циркумплекс модел брачних и породичних система који је са својим сарадницима утемељио Олсон. Овим моделом је истакнуто да кохезивност, односно емоционална везаност чланова породице и флексибилност, то јест адаптивност представљају кључне димензије породичне функционалности, као и комуникација као поспешујућа димензија која породицама омогућава да остваре кохезивност и флексибилност (Олсон, Gorall, 2003). Свакако је релевантан и модел породичних снага који разрађује шест генералних димензија функционалности породице, а то су: приврженост, позитивна комуникација, наклоњеност и разумевање, заједничко проведено време, духовно благостање и способност превазилажења кризних ситуација. Приврженост подразумева оданост, искреност, поверење и поузданост, док су наклоњеност и разумевање занимање и брига једних за друге, поштовање индивидуалности, хумор, али и прихватање одређених правила. Позитивна комуникација се остварује кроз осећај дељења, спремност на компромис, избегавање приписивања кривице и уважавање другачијег мишљења. Заједничко проведено време јесте квалитетно проведено време у обављању заједничких активности и уживање у заједничком друштву испуњеним забавом и смехом. Духовно благостање подразумева јединство, етичке вредности, наду и веру, а способност превазилажења кризних и стресних ситуација представља прилагодљивост у тражењу различитих могућности за решавање проблема оснажујући породицу (DeFrain, 1999).

Функционална породица располаже адекватним ресурсима и способна је да испуни задатке и одговори развојним потребама својих чланова. С друге стране, дисфункционалне породице одлажу решавање проблема, не одговарају развојним потребама својих чланова. Као кључно обележје дисфункционалне породице може се издвојити да су те породице неуспешне у задовољавању потреба за сигурношћу, опстанком, самопоштовањем, развојем вештина самосталног живљења једног или више својих чланова, проблематични, да постоје непредвидиви и неприхватљиви обрасци понашања, као и занемаривање, неумереност у домену емоција, од пренаглашене емоционалне реакције, до потпуне емоционалне дистанце итд. (Светозаревић, Баришић, Душин, 2016: 79). Оваква породица је константно у кризи, не препознајући проблем све до појаве симптома код својих чланова или пак претећег распада породичног система. Додатно, школа и породица су изгубиле примат у васпитању деце и младих људи, и појавили су се нови субјекти едукације (Bjelajac, Filipović, 2018: 17). Улога тих субјеката, који генерално спадају у елементе информационо-комуникационих технологија доноси нове изазове за функционалност породице.

Појам функционалне породице веома често се операционализује преко појма „здрава породица“, али критеријуми за дефинисање тог појма нису у довољној мери теоријски и емпиријски утемељени. Стога је од велике важности сагледавање и анализа функционалности породичног система у различитим околностима, од актуелних фаза животног циклуса у којем се породица налази, кроз потенцијале којима располаже, као и кроз екстерне елементе који могу утицати на њену функционалност.

Епидемија COVID-19 – последице

Епидемија заразне болести је појава заразне болести у неком месту код више особа чији се број повећава из дана у дан и поседује одређене специфичности које су везане за заразне болести (Кекић, Млађан, 2008: 371). Светска здравствена организација под епидемијом заразне болести подразумева наступање и преношење болести са једне особе на другу или са животиње на човека симултано у заједници и на одређеној територији, као и појаву ширења болести (World Health Organization, 2001: 3).

Од открића корона вируса 1967. године до данас њихов удео у хуманој патологији се проучава. Први случајеви смртоносне респираторне болести непознатог узрока појавили су се код људи крајем 2002. године у Гуадонг провинцији у Кини. Након тога појавили су се извештаји о појави сличне болести која се преносила међу здравственим радницима и међу породицама у Хонгконгу, Вијетнаму, Канади и другим земљама. Овај синдром назван је „тешки акутни респираторни синдром“ (енгл. severe acute respiratory syndrome – SARS). У марту месецу 2003. године предузете су све мере на светском нивоу како би се разјаснио узрок болести и њено спречавање. Рађена су многа епидемиолошка истраживања како би се открио етиолошки агенс ове респираторне болести и на крају је идентификован као нови корона вирус. Болест се јављала код особа из блиског контакта, те се сматрало да је директан контакт најзначајнији пут преношења болести. Иако је епидемија тада прекинута светски експерти су указивали на могућност поновног јављања ове болести (Куљић-Капулица, 2005), што се и догодило. Нови корона вирус, који је најпре назван nCoV, а затим SARS-CoV-2, представља потпуно нову врсту вируса који до сада није идентификован у хуманој популацији. Према генетској структури сличан је SARS-CoV.

Нова врста вируса SARS-CoV-2 први пут је регистрована у Кини, у граду Вухан. У циљу спречавања ширења заразе овај град је стављен у карантин 23. јануара 2020. Међутим, у међувремену, милиони људи су напустили град како би учествовали на пролећном фестивалу, што је допринело да се болест која је названа вирусом шири по читавом свету. Пошто се за само недељу дана број нових случајева оболелих од ковида-19 повећао за више од десет пута, Светска здравствена организација је крајем јануара 2020. прогласила ванредну ситуацију на међународном нивоу (Hossain et al., 2020). Док је епидемија у Кини

постепено одумирала појавила су се нова жаришта широм Европе. Иако су многи детаљи о настанку овог вируса, као што је његово порекло и способност ширења међу људима непознати, чини се да је све већи број случајева последица преноса са човека на човека (Munster et al., 2020: 692). COVID-19 се најчешће преноси блиским контактом са инфицираним, капљично, услед кијања или кашљања. Грозница, кашаљ и умор су почетни симптоми. Погоршање се јавља изненада и манифестује се упалом плућа која захтева пријем на интензивну негу. У недостатку посебне превенције и контролних мера здравствени системи су ограничени на опште мере превенције. Кључне мере које се предузимају јесу ограничење путовања, минимизирање социјалног контакта, стављање у карантин особа које су биле у контакту са зараженим, увођење санитарних и хигијенских мера, као и мера личне хигијене и правилно коришћење личне заштитне опреме (Миљковић, 2020).

У светлу савремених безбедносних изазова и претњи, пандемије заразних болести представљају нови безбедносни проблем који доводи до ванредне ситуације. Тако је пандемија заразне болести представљена као високоризична ванредна ситуација појавом вируса SARS-CoV-2, те је и наметнула потребу за стварањем детаљних и прецизних планова функционисања државе и других заједница, па и породице у борби са пандемијом. У документу Светске здравствене организације о САРС-у под називом „Процена ризика и основе за припрему у борби против САРС-а“ установљено је да све државе чланице Светске здравствене организације пандемију ове болести треба да узму за ванредну ситуацију којој се глобално треба супротставити.

Ванредна ситуација и по самом семантичком значењу подразумева посебно, изузетно и привремено стање које траје док трају околности због којих је уведено. Циљ ванредне ситуације јесте да држава превазиђе различите врсте опасности у којима се изненадно нашла и то по цену да се ради тог циља опозове само право, правни поредак и принципи који леже у темељима концепта владавине права (Аврамовић, 2008: 509). У циљу сузбијања пандемије земље су имале различит приступ зато што препоруке Светске здравствене организације нису обавезујуће. Најпре је Кина увела изузетно строге мере постављајући град Вухан и осталих 15 градова у провинцији Хубеј у строги карантин. Кинези су на тај начин створили највећи санитарни кордон у историји човечанства. Поред тога, на снази су биле и друге рестриктивне мере како би грађани били физички спречени да напусте ову провинцију. Када се епидемија почела убрзано ширити многе земље су следиле кинески модел, укључујући и Републику Србију.

Ванредној ситуацији су прибегле многе државе у протеклих неколико месеци. Тако је и у Републици Србији 15. марта 2020. уведена ванредна ситуација. Уследило је доношење многих мера и прописа који су утицали на живот свих грађана у Републици Србији. У оквиру овог рада фокусираћемо се на донете мере које су имале утицаја на породицу и њено функционисање.

Утицај COVID-19 на породицу

Криза изазвана појавом COVID-19 погодила је цело друштво, па и нуклеарну породицу, као преовлађујући облик породице данас, која је уједно и најосетљивија на све потресе и промене које се догађају како у друштву тако и у самој породици.

Одлуком о проглашењу болести COVID-19 изазване вирусом SARS-CoV-2 заразном болешћу прописано је обавезно упућивање у изолацију 14 или 28 дана домаћим држављанима и страним држављанима који имају одобрен привремени боравак или стално настањење у Републици Србији. Влада је донела Наредбу о забрани окупљања у Републици Србији на јавним местима у затвореном простору, Одлуку о обустави извођења наставе у високошколским установама, средњим и основним школама и редовног рада установа предшколског васпитања и образовања, као и Оперативни план за наставак рада школа у отежаним условима уз програм учења на даљину за ученике основних и средњих школа. Такође је донета Наредба о ограничењу и забрани кретања лица на територији Републике Србије, којом је било забрањено кретање свим лицима старијим од 65 година, а осталим лицима је било забрањено кретање од 17 до 5 часова радним данима и од 13 часова суботом до 5 часова понедељком. Изузетак је представљало извођење кућних љубимаца у шетњу у одређеном временском периоду и то у трајању од 20 минута и највише 200 метара удаљености од места пребивалишта, почев од 4. априла 2020. Поред наведених мера донете су и друге, а све су временом биле у потпуности укинуте. Наиме, после 53 дана Скупштина је укинула ванредну ситуацију, али уз препоруку да се ванредне мере и даље поштују.

Карантин, забрана кретања, самоизолација и рад од куће постали су наша свакодневица. Живећи у неизвесности и у борби против „невидљивог непријатеља“ очигледно је да се читав свет мења и да је питање када ће или да ли ће уопште икада бити исти. Услед прописаних мера и породица се нашла пред „изазовом“. Породица је постала затворен круг, а њени чланови били су упућени једни на друге, без могућности остваривања било каквог социјалног живота. Наравно, олакшавајућа околност јесте могућност комуникације путем друштвених мрежа и коришћење интернета како би се остварили виртуелни контакти а и дошло до релевантних информација у вези са ситуацијом која је захватила читав свет. Захваљујући друштвеним мрежама постајемо сведоци многих активности које су забавне а које се могу радити у изолацији или оних које се односе на усавршавање неких вештина. У новонасталој ситуацији није изостала ни солидарност многих познатих јавних личности које су укључивале „лајв“ на инстаграму стварајући позитивну и забавну атмосферу.

С једне стране, остваривање комуникације је добро, а с друге, може да доведе до ширења дезинформација и ширења панике. Доводи се у питање истинитост информација, те су исте доступне сваком и могу да изазову додатни стрес и појаву сумње у читав систем. Стога је неопходно филтрирати их, а родитељи су ти који би требало да пруже валидне информације, те је пред њих

постављен веома озбиљан задатак. Суочавајући се са сопственим страховима родитељи су се трудили да смире остале чланове породице и да дају деци одговоре у које и сами сумњају. Ипак, родитељи треба отворено и искрено да разговарају са децом о COVID-19 у складу са њиховим узрастом. Наиме, деца посматрају понашање одраслих и њихове емоције, и следе модел који виде. Они послушују разговоре и начин комуникације иако се играју у другом делу собе, привидно незаинтересовани за околину (Марковић, 2020). У оваквим ситуацијама веома је важно да се породица фокусира на одржавање равнотеже и заједништва унутар ње.

Школска деца су престала да похађају редовну наставу и настава се „преселила“ у породично окружење. Деци је било потребно објаснити зашто нема дружења, прослава рођендана, зашто не иду у вртић или школу. Родитељи су се нашли у новој ситуацији јер су они ти који се укључују у активности и обавезе које деца имају онлајн трудећи се да одрже радну атмосферу у домаћем окружењу. Породице са адолесцентима су се нашле пред додатним изазовима. Адолесценти су разумни и јасно им је шта је разлог увођења ванредне ситуације, али је питање у којој мери ће се придржавати прописаних мера. Њихова основна дилема је шта ће радити у кући цели дан, како ће се видети са друштвом и сл. Зато би адолесценте требало упутити на то којим активностима могу да се занимају у изолацији и објаснити им да социјална изолација не значи асоцијализацију. Деца овог узраста могу одржавати социјалну интеракцију коришћењем различитих технолошких могућности, а могу помагати људима који су ризична група, пре свега бакама и декама, односећи им потрештине. На овај начин деца ће се осетити корисним.

Уколико је породица одговорна и ако се родитељи придржавају прописаних мера и препорука дајући на тај начин пример деци, и сама деца ће прихватити новонасталу ситуацију као нормалну. Важно је да је породица функционална и одговорна јер у том случају може флексибилно да промени и прилагоди своју дневну рутину новим околностима и да искористи пандемију за јачање и побољшање својих породичних веза.

Евидентно је да су уведене мере почеле значајно да мењају живот сваке породице, као и да је егзистенција доведена у питање. Већина родитеља привремено није ишла на посао, а неки од њих су и остали без посла. На тај начин је угрожен опстанак породице, те се економска функција у оваквим условима своди на проналажење стратегије за преживљавање. Детерминисана индикаторима сиромаштва, то јест недостатка материјалних средстава, и заштитна функција је доведена у питање што доводи и до урушавања система вредности једног друштва (Почуча, 2014: 31). Самим тим опстанак породице је у још већој мери доведен у питање појавом COVID-19, односно мера која су уведене у циљу спречавања његовог ширења. Поред тога, увођење полицијског часа ограничило је кретање свих чланова породице, а посебно старијих чланова, којима је у потпуности било забрањено кретање, као и остваривање контаката са млађом популацијом (унуцима). Тако је у породицу унета стрепња, прожета стресом и несигурношћу. Једном речју, дошло је до кризе. У периоду кризе долази до губљења равнотеже, али и настојања да се иста поврати и поново

успостави. Када је реч о кризи, у оквиру породице нагласак је на стресору, то јест догађају који је изазвао промене у породичном систему (Минић, 2009: 428). Из тог разлога је неопходно да чланови породице разговарају о својим осећањима и страховима, пружајући подршку једни другима. Тако и деца и одрасли осећају олакшање и имају осећај сигурности јер деле своје емоције. Сама идеја да се мора провести одређено време у кућној изолацији може да обесхрабри, али с друге стране, у постојећим околностима време проведено са децом може да буде веома пријатно и квалитетно. Поред тога, у условима кућне изолације веома је важно створити стабилну дневну рутину у коју треба укључити целу породицу и коју је веома лако увести уколико је породица функционална. Генерално, људска популација се не суочава добро са непријатношћу иако конкретно карантин може да нам да одговоре на питања да ли смо задовољни својим животом (Столарз, 2020).

Закључак

COVID-19 је заразна болест и представља једну од највећих претњи за опстанак и функционисање породице, али и читавог човечанства, па и државе. Можемо рећи да епидемија заразних болести може да нанесе више штете државама у економском, људском и сваком другом облику, више него сви ратови до сада. Читав свет се суочио са пандемијом огромних размера чије ће здравствене, економске, психолошке, политичке и многе друге последице бити тек изучаване. У потпуности је очекивано да су стручна јавност, а и становништво, у највећој мери били заинтересовани за мере превенције, факторе ризика, епидемиолошке показатеље и лечење оболелих. Временом се искристалисало да је неопходно водити рачуна и о другим аспектима живота као што су економски, културни, социјални итд., као и о одређеним друштвеним групама као што је породица, која се суочава са различитим „изазовима“ услед околности које су изазване појавом COVID-19.

На основу анализе утицаја COVID-19 на породицу закључујемо да је од великог значаја да породица буде функционална и одговорна будући да је таква породица способна да преброди сваку препреку и кризу у којој се нађе. Наиме, за породицу је карактеристично да се равнотежа између онога што она даје и шта тражи и узима константно нарушава и мења, пратећи не само промене глобалног друштва, него и следећи своју властиту динамику и логику постојања. Стога, иако је криза породице несумњиво повезана са општом кризом друштва, она никада није прости „одраз“ кризе друштва, него има и сопствене, специфичне узроке и облике испољавања које је неопходно истраживати и анализирати.

Породица је најбољи оквир за успостављање међусобног разумевања и уважавања, присних односа и узајамне бриге, али такође, због своје природне и подразумевајуће изолованости и затворености, није ништа мање ни средина за испољавање мржње, нетрпељивости и сукоба. Из тог разлога, уколико је породица функционална, водиће рачуна о свим својим члановима. Чињеница

је да ће новонастала ситуација изазвана пандемијом оставити дуготрајне последице на све аспекте живота и друштва читавог света, али уколико је реч о функционалној и одговорној породици, она ће се лакше прилагодити. С друге стране, уколико је реч о дисфункционалној породици, криза постаје јача и доводи до распада породичног система.

Литература:

1. Bjelajac, Željko, Filipović, Aleksandar, (2018): Uticaj masovnih medija na degradaciju savremenog društva, u: Uticaj masovnih medija na degradaciju savremenog društva, ur. Željko Bjelajac i Aleksandar Filipović, posebno izdanje, *Kultura polisa*, 9-21
2. Bjelajac, Željko, Filipović, Aleksandar M. (2020): Lack of Security Culture in Facing the COVID-19 Pandemic, *The Culture of Polis*, Year XVII (2020), No. 42, 383-399
3. DeFraim, John (1999): Strong Families around the World, *Family Matters*, (53), pp. 6-13
4. Hossain, M. Mahbub, Sultana, Abida, & Purohit, Neetu (2020): Mental health outcomes of quarantine and isolation for infection prevention: A systematic umbrella review of the global evidence. *Epidemiology and Health*, (pp. 1–27) dostupno na: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3561265
5. Mijović, Biljana (2020): COVID-19: Lessons learned. *Scripta Medica*, 51(1), 1-5.
6. Munster, J. Vincent, Koopmans, Marion., Neeltje van Doremalen, Debby van Riel, & Emmie de Wit, (2020): A novel coronavirus emerging in China—key questions for impact assessment. *New England Journal of Medicine*, 382(8), 692–694.
7. Olson, H. David & Gorall, M., Dean (2003): Circumplex model of marital and family systems. In: F. Walsh (Ed.), *Normal family processes* (514–548). New York: Guilford.
8. World Health Organization. (2001): *Infections and infectious diseases: a manual for nurses and midwives in the WHO European Region* (No. EUR/01/5019329). Copenhagen: WHO Regional Office for Europe.
9. World Health Organization. (2004): WHO SARS risk assessment and preparedness framework. World Health Organization
10. Avramović, Dragutin (2008): Kad vanredno stanje postaje redovno: Amerika posle 11. septembra 2001 kao paradigma. *Pravni život*, 57(14), str. 509–527.
11. Zuković, Slađana (2008): Funkcionalnost porodice u uslovima društvenih promena: karakteristike, dimenzije i resursi. u: Evropske dimenzije promena obrazovnog sistema u Srbiji : zbornik radova. Knj. 4, Od "društva znanja" ka "društvu obrazovanja" : evropski okviri kompatibilnosti obrazovnih standarda, (str. 113–130), Filozofski fakultet, Novi Sad
12. Kekić, Dalibor, Mlađan Dragan (2008): Epidemija zaraznih bolesti kao vanredna situacija. *Pravni život*, 57(9), str. 371–379
13. Kuljić-Kapulica, Nada (2005): SARS korona virus - nova dilema. *Medicinski pregled*, 58(1–2), str. 43–46.
14. Marković, Ivana (2020): U kriznim situacijama porodica može da funkcioniše još bolje, dostupno na:
15. Milutinović, Jovana, Zuković, Slađana (2008): Razumevanje i razvoj darovitosti: značaj porodice. *Zbornik*, 14, str. 424-434.
16. Naredba o zabrani okupljanja u Republici Srbiji na javnim mestima u zatvorenom prostoru, *Sl. glasnik RS*, br. 30/2020
17. Naredba o ograničenju i zabrani kretanja lica na teritoriji Republike Srbije, *Sl. glasnik RS*, br. 34/2020

18. Odluka o obustavi izvođenja nastave u visokoškolskim ustanovama, srednjim i osnovnim školama i redovnog rada ustanova predškolskog vaspitanja i obrazovanja, *Sl. glasnik RS*, br. 30/2020
19. Odluka o proglašenju bolesti COVID-19 izazvane virusom SARS-CoV-2 zaraznom bolešću, *Sl. glasnik RS*, br. 23/2020, 24/2020, 27/2020, 28/2020, 30/2020 i 32/2020.
20. Poljić Azem, Škreb Elmedin (2017): Disfunkcionalnost porodice i devijantno ponašanje djece. *Društvene devijacije*, 2(2), str. 173–184
21. Počuča Milan (2010): *Porodično pravo*. Pravni fakultet za privredu i pravosuđe, Novi Sad
22. Počuča Milan, Šarkić Nebojša (2012): *Porodično pravo i porodično pravna zaštita*, Pravni fakultet Univerziteta Union: JP Službeni glasnik, Beograd.
23. Počuča, Milan (2014): Porodica i nezaposlenost – stanje i perspektive u AP Vojvodini. *Pravo - teorija i praksa*, 31(10–12), 30–42.
24. Svetozarević, Snežana, Barišić, Jasmina, Dušin, Dragana (2016): Disfunkcionalnost porodice. *Engrami*, 38(2), 71–83.
25. Stolarz Paula (2020): Do daljnjeg svedočenje o neprijatnom karantinu, dostupno na: <https://blog.pdainternational.net/sr-RS/blog/2020/05/05/do-daljnjeg-svedocenje-o-neprijatnom-karantinu/>
26. Tripković Gordana (2005): *Tragom porodice*. Stilos, Novi Sad.
27. Tripković Milan (1995): *Sociologija – sociološki pojmovnik*, Futura publikacije, Novi Sad
28. Cvejić Jančić Olga (2009): *Porodično pravo*, Univerzitet u Novom Sadu, Pravni fakultet, Novi Sad.

THE IMPORTANCE OF A FUNCTIONAL AND RESPONSIBLE FAMILY DURING THE COVID-19 PANDEMIC

Summary: In this paper we shall discuss and analyse the key changes resulting from the COVID-19 pandemic, caused by the new SARS-Cov-2 virus, which have affected the family and its functioning in the novel emergency situation. In the first part, the authors analyse the family institution, which represents a most vital social institution, as well as the characteristics of a functional and responsible family. This is followed by their focusing on COVID-19, its characteristics and forms of manifestation, and a presentation of the novel situation arising from the broad range of measures passed by the Government with a view to containing the spread of this infectious disease. The authors have presented and analysed in particular the effect of the COVID-19 pandemic on the family, emphasising the importance of a functional and responsible family in the new circumstances.

Key words: functional family, COVID-19, coronavirus, pandemic, emergency situation